

Sprawozdanie

Metody numeryczne Laboratorium 6.

*Poszukiwanie pierwiastków wielomianów metodą iterowanego dzielenia
(metoda Newtona)*

18.04.2020 r.

Aleksandra Rolka

Celem 6. laboratorium było wyznaczenie wartości miejsc zerowych wielomianu metodą iterowanego dzielenia, a dokładniej metodą stycznych – metodą Newtona.

1. Wstęp teoretyczny

Metoda dzielenia wielomianu

Dany jest wielomian:

$$f(x) = a_n x^n + a_{n-1} x^{n-1} + \dots + a_1 x^1 + a_0 = 0. \quad (1)$$

n – stopień wielomianu

Dzieląc go przez dwumian $(x - x_j)$ otrzymuje się:

$$f(x) = (x - x_j)(b_{n-1} x^{n-1} + b_{n-2} x^{n-2} + \dots + b_0 + R_j). \quad (2)$$

Współczynniki nowego wielomianu wyznacza się rekurencyjnie:

$$b_0 = 0, \quad (3)$$

$$b_k = a_{k+1} + x_j b_{k+1}, \quad k = n-1, n-2, \dots, 0 \quad (4)$$

$$R_j = a_0 + x_j b_0. \quad (5)$$

Wraz z następnym dzieleniem wielomianu otrzymuje się:

$$f(x) = (x - x_j)^2 (c_{n-2} x^{n-2} + c_{n-3} x^{n-3} + \dots + c_0 + R'_j (x - x_j) + R_j), \quad (6)$$

gdzie:

współczynniki c_n i R'_j wyznaczone są podobnie jak b_n i R_j (wzory 3-5).

Metoda Newtona

Zwana również **metodą Newtona-Raphsona** lub **metodą stycznych** jest iteracyjnym algorytmem wyznaczania przybliżonej wartości pierwiastka funkcji.

W metodzie przyjmuje się następujące założenia dla funkcji f :

- 1) W przedziale $[a, b]$ znajduje się dokładnie jeden pierwiastek.
- 2) Funkcja ma różne znaki na krańcach przedziału, tj. $f(a) \cdot f(b) < 0$
- 3) Pierwsza i druga pochodna funkcji mają stały znak w tym przedziale.

W pierwszym kroku metody wybierany jest punkt startowy x_1 (zazwyczaj jest to wartość $a, b, 0$ lub 1), z którego następnie wyprowadzana jest styczna w $f(x_1)$. Odcięta punktu przecięcia stycznej z osią OX jest pierwszym przybliżeniem rozwiązania (ozn. x_2).

Jeśli to przybliżenie nie jest satysfakcjonujące, wówczas punkt x_2 jest wybierany jako nowy punkt startowy i wszystkie czynności są powtarzane. Proces jest kontynuowany, aż zostanie uzyskane wystarczająco dobre przybliżenie pierwiastka.

Stosując tą metodę można iteracyjnie wyznaczyć kolejne zera funkcji wielomianowej zgodnie z formułą:

$$x_{j+1} = x_j - \frac{R_j}{R'_j}, \quad (7)$$

gdzie

x_{j+1} - kolejne, lepsze przybliżenie zera
 R_j, R'_j - czynniki wyznaczone zgodnie ze wzorem (5.)

Obliczenia przybliżeń wykonuje się iteracyjnie, aż do uzyskania satysfakcjonującego wyniku. Aby określić kiedy program za zakończyć obliczenia stosuje się różne kryteria, jednym z nich jest:

- odległość między kolejnymi przybliżeniami – zadaje się pewną dokładność obliczeń ε :

$$|x_{j+1} - x_j| \leq \varepsilon \quad (8)$$

2. Zadanie do wykonania

2.1 Opis problemu

Do ułatwienia rozwiązania problemu podany został poniższy pseudokod:

"ustalenie stopienia wielomianu: N

inicjalizacja wektora danych: a[i]=..., dla i=0,1,...,N

pętla po kolejnych zerach wielomianu

for(L=1; L<=N; L++) {

ustalenie aktualnego stopienia wielomianu: n=N-L+1

inicjalizacja wzoru iteracyjnego: x0

for(it=1; it<=IT_MAX; it++){

wyznaczenie: Rj=...

wyznaczenie: Rj'=...

x1=x0-Rj/Rj'

warunek wcześniejszego opuszczenia pętli: |x1-x0| < 1.0E-7

← ustalona dokładność obliczeń

```

        zachowywanie nowego przybliżenia:
        x0=x1
        zapisanie do pliku: L, it, x0, Rj, Rj'
    }
    usuwanie znalezionej zera z wielomianu (redukcja stopnia wielomianu o 1):

    for ( i=0; i<=(n-1); i++)
        a[i]=b[i]
    } "

```

Zadania:

- napisać funkcję $licz\_r$ obliczającą wartość R_i dla danej wartości x_i ($x0$ w pseudokodzie)

$$licz\_r(a, b, n, x0), \quad (9)$$

gdzie

a – wektor zawierający współczynniki aktualnego wielomianu $\vec{a}$

b – wektor do którego funkcja wpisze współczynniki wielomianu o stopień niższego $\vec{b}$

n – stopień wielomianu

$x0$ – wartość x_j dla którego funkcja ma zwracać wartość R_j

Stosując tą funkcję po raz drugi w danej iteracji dla wektora współczynników $\vec{b}$ dostarczany jest wektor $\vec{c}$ oraz wartość czynnika R'_j , przy czym stopień wielomianu jest o 1 mniejszy niż w pierwszym wywołaniu:

$$licz\_r(b, c, n-1, x0), \quad (10)$$

- zaprogramować metodę iterowanego dzielenia do poszukiwania zer wielomianu z wykorzystaniem powyższej funkcji
- znaleźć wszystkie zera wielomianu:

$$\underline{f(x) = x^5 + 14x^4 + 33x^3 - 92x^2 - 196x + 240}$$

Przyjęto:

$x_0 = 0$ – wartość startowa x_0 dla każdego poszukiwanego zera

$IT_{MAX} = 30$

$\varepsilon = 10^{-7}$ – zadana dokładność obliczeń.

wzór (8), warunek, dla którego przerywane są obliczenia

2.2 Wyniki

Program rozwiązujący powyższy problem nie korzysta z żadnych dodatkowych bibliotek numerycznych. Otrzymane wyniki zapisane zostały w pliku *results.dat* (wyniki uzyskane dla typu *double*).

Z każdej iteracji zapisano:

>> numer zera (L), numer iteracji (it), wartość przybliżenia x_j oraz wartość reszty z dzielenia R_j i R'_j .

Wyniki przedstawione w formie tabeli:

L	it	x_{it}	R_{it}	R'_{it}
1	1	1.22449	240	-196
1	2	0.952919	-43.1289	-158.813
1	3	0.999111	10.5714	-228.86
1	4	1	0.195695	-220.179
1	5	1	7.96468e-05	-220
1	6	1	1.32729e-11	-220
Pierwsze miejsce zerowe: $x = 1$				
2	1	-5.45455	-240	-44
2	2	-4.46352	-120.975	122.071
2	3	-4.10825	-24.2755	68.3304
2	4	-4.00957	-4.31754	43.7539
2	5	-4.00009	-0.347977	36.6891
2	6	-4	-0.00323665	36.0065
2	7	-4	-2.90891e-07	36
Drugie miejsce zerowe: $x = -4$				
3	1	15	-60	4
3	2	9.20218	5850	1009
3	3	5.53752	1687.53	460.488
3	4	3.38316	469.259	217.818
3	5	2.33534	118.159	112.767
3	6	2.0277	22.07	71.739
3	7	2.00021	1.67505	60.9441
3	8	2	0.0128842	60.0073
3	9	2	7.83733e-07	60
Trzecie miejsce zerowe: $x = 2$				
4	1	-2.30769	30	13
4	2	-2.94284	5.32544	8.38462
4	3	-2.99954	0.403409	7.11433
4	4	-3	0.00321531	7.00092
4	5	-3	2.10929e-07	7
Czwarte miejsce zerowe: $x = -3$				
5	1	-10	10	1
5	2	-10	0	1
Piąte miejsce zerowe: $x = -10$				

Tabela 1: Przybliżenia miejsc zerowych - w kolumnach kolejno: L – numer miejsca zerowego, it – numer iteracji, x_{it} – przybliżenie miejsca zerowego w danej iteracji, R_{it} – reszta z dzielenia wielomianu w danej iteracji, R'_{it} – reszta z powtórnego dzielenia wielomianu w danej iteracji.

3. Wnioski

Otrzymane pierwiastki wielomianu: 1, -4, 2, -3, -10, zostały wyznaczone poprawnie.

Metoda iterowanego dzielenia z metodą Newtona jest szybka i bardzo prosta w implementacji. Iteracje przerywane są, gdy osiągnięta jest założona zbieżność: kolejne znalezione punkty są już w przybliżeniu identyczne. Widoczna jest zależność, że im x_j jest bliższe miejscu zerowemu, tym reszta z dzielenia (R_j) jest mniejsza. Z tabeli wyników widoczne jest również, że zbieżność uzyskiwana jest bardzo szybko.

Wadą metody jest jednak fakt, iż zbieżność nie musi zawsze zachodzić. W wielu przypadkach metoda bywa rozbieżna, kiedy punkt startowy jest zbyt daleko od szukanego pierwiastka równania.

Źródła:

[1] Dr hab inż. Tomasz Chwiej – Notatki do wykładu „Wyznaczanie wartości i wektorów własnych macierzy”

[2] https://pl.wikipedia.org/wiki/Metoda_Newtona